

2. Лузан П. Г. Методичні аспекти формування пізнавальної активності студентів на лекції // Проблеми освіти. – К. : 2000. – Вип. 22. – С. 202-209.
3. Шляхи модернізації вищої освіти в контексті євроінтеграції // Матеріали регіонального науково-практичного семінару / за заг. ред. Г. В. Терещука. – Тернопіль : Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2008. – 239 с.
4. vodokanal.kiev.ua/index.php?option=com_content...

Аннотация

На конкретных примерах рассмотрено использование исследовательского компонента в учебном процессе, которое способствовало формированию познавательной активности студента.

Annotation

In the specific examples considered using research facilities in the educational process, which contributed to the formation of students' cognitive activity.

УДК 371.133

Лисенко О. І.

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА ЯК МОТИВАЦІЯ ДО МАЙБУТНЬОЇ ПРОФЕСІЇ

Педагогічна практика є однією з провідних подій у житті майбутнього вчителя. Це передусім ідентифікація студента з новою соціальною роллю майбутнього вчителя, як наслідок, зміна його уявлень про себе, початок самоутвердження у новій статусно-рольовій позиції вчителя.

У Положенні про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України зазначено, що "практика студентів є невід'ємною складовою частиною процесу підготовки спеціалістів в вищих навчальних закладах ... передбачає безперервність та послідовність ..." [1, с. 139]. Слід відмітити, що педагогічна практика, як досить актуальна проблема в різних аспектах досліджувалась багатьма українськими та російськими вченими, у тому числі й: О. О. Абдулліною, Н. М. Загряжкіною, М. П. Задесенцем, Н. М. Дем'яненко, М. К. Козієм, І. В. Морозом, І. М. Карпенко, Н. В. Казаковою та багатьма іншими. Аналіз наукових праць цих авторів свідчить, що педпрактика залишається актуальною проблемою і є важливим щаблем у процесі особистісного зростання майбутнього вчителя. Педпрактика, як одна з найважливіших ланок у системі професійної підготовки вчителя, носить тривалий і безперервний характер, що забезпечує фундамент для формування основних педагогічних умінь і навичок у майбутніх учителів. Саме на практиці студент може визначити, наскільки правильно він обрав для себе сферу діяльності, з'ясувати ступінь співвідношення особистісних якостей з професією вчителя.

Ми припускаємо, що якщо студенти добре підготовлені до педагогічної практики, а педпрактика добре організована та успішно проведена, то служить суттєвою мотивацією для студентів не лише до майбутньої професії, а й до професійної діяльності в цілому. Адже, саме мотивація професійної діяльності, як домінанта мотиваційної сфери особистості студента визначає особливості його професійного становлення та майбутню діяльність. Вирішальну роль в успішності професійного зростання, у набутті професійно важливих знань і вмінь відіграють не тільки об'єктивні чинники (наприклад, інтелектуальні властивості, здібності, особливості навчально-виховного процесу та підготовки), але й мотиваційно-ціннісні фактори. Вважаємо, що педагогічна практика може значно мотивувати студентів не тільки до подальшого навчання, а й до майбутньої професійної діяльності.

Мета доповіді: проаналізувавши, результати анкетувань та інтерв'ю, підтвердити, що педагогічна практика майбутніх учителів іноземних мов виконує значну мотиваційну функцію, мотивуючи студентів, як до подальшого навчання у ВНЗ, так і до майбутньої професійно-педагогічної діяльності в цілому. На базі Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова та Ніжинського державного університету імені М. В. Гоголя ми провели анкетування та інтерв'ю серед студентів майбутніх учителів іноземних мов. Деякі результати досліджень плануємо висвітлити в даній доповіді.

Для студентів мовних спеціальностей педагогічна практика 4 курсу – це можливість продемонструвати та перевірити отримані лінгвістичні та методичні навички та вміння, необхідні для успішної педагогічної діяльності в сфері шкільної освіти. А якою бачать педагогічну практику самі студенти?

Як свідчить опитування, 54% студентів НДУ імені М. Гоголя і 48% студентів НПУ імені М. П. Драгоманова дали відповідь, що для них педагогічна практика – "це своєрідний тест на правильність обраної професії", а для 33% студентів НДУ імені М. В. Гоголя і такої ж кількості студентів НПУ імені М. П. Драгоманова, педагогічна практика – "це перший досвід в обраній професії". Отже, половина респондентів педагогічну практику на IV курсі розглядають як своєрідний тест на правильність обраної професії.

Поспілкувавшись зі студентами-практикантами ми дізнались, що якщо студенти були методично, педагогічно та психологічно добре підготовлені до педагогічної практики, якщо організація педпрактики була на високому рівні, то вони з радістю перебували в школі в ролі молодих учителів, вдало проводили уроки, позакласні та виховні заходи. За таких умов, значний відсоток студентів залишилися

задоволеними і своїми успіхами, і вдало обраною професією. Більшість студентів після проходження практики на IV курсі мають намір, або залишитись працювати в школі, продовжуючи навчатись у ВНЗ, або повернутись до школи після закінчення навчання. Якщо ж організація педагогічної практики була недосконалою і студенти слабо були підготовлені у ВНЗ до такого роду діяльності, були невпевнені в собі та своїх знаннях, тоді у них частіше виникали певні проблеми або складнощі під час педпрактики, а це в свою чергу залишало негативні відчуття та враження як від практики, так і від майбутньої професії в цілому.

Отже, чи піде студент працювати вчителем у школу може залежати від його вражень та успіху під час першого досвіду роботи вчителем, тобто в ході педагогічної практики IV курсу. Добре, якщо студент під час педпрактики зрозуміє, що це його покликання бути вчителем, і переконається, що він правильно обрав професію, але бувають і протилежні факти. Наше анкетування засвідчило, що далеко не всі студенти педагогічних ВНЗ обирають професію свідомо. Значна частина абітурієнтів та студентів не усвідомлюють особливостей та сутності професії вчителя, а протягом навчання і після закінчення ВНЗ не виявляють бажання працювати в школі. Особливо актуальною ця проблема є серед майбутніх учителів іноземної мови, які у своїй більшості, керуються предметно-фаховими або особистісними мотивами і вступаючи до ВНЗ ставлять за мету оволодіння мовами, а не викладання їх у школі. Зокрема, дослідження, проведені нами в НПУ імені М. П. Драгоманова та НДУ імені М. В. Гоголя підтвердили цю тенденцію, оскільки майже 27% студентів 4 курсу факультету іноземних мов, до початку своєї першої педагогічної практики, не мали наміру долучатися до педагогічної діяльності взагалі і майже 50% респондентів не були впевнені, що захочуть в майбутньому працювати в школі. На жаль, лише 23% респондентів, до початку педпрактики відмітили, що хотіли б працювати вчителем, а половина респондентів ще не визначились і тому не впевнені. Отже, стає очевидним той беззаперечний факт, що навіть серед студентів педагогічних ВНЗ лише третина з них пов'язують свою майбутню професійну діяльність з роботою в школі, а решта опитаних, в анкетах зазначили – “не впевнена(ий)”.

Чому так, ми намагались з'ясувати запропонувавши логічне питання, яке звучало наступним чином: “Що вас найбільше лякає в роботі шкільного вчителя?”. Відповіді респондентів пролили світло на негативне ставлення студентів до роботи в школі і розташувались наступним чином: 1) 44% студентів обох вузів незадоволені низькою заробітною платою та ненормованим робочим днем; 2) 24% опитаних лякає робота зі складними дітьми в школі; 3) 13% студентів не бажають викладати один і той самий матеріал з року в рік. За результатами опитування можна констатувати той прикрий факт, що низька заробітна плата вчителів школи найбільш не влаштовує майбутніх учителів та змушує їх шукати іншу більш оплачувану роботу, хоча і не за спеціальністю.

У збірнику наказів та інструкцій Міністерства освіти УРСР, нами був знайдений документ, який свідчить, що в середині 60-х років педагогічні інститути¹ здійснювали заходи по залученню до навчання молоді, яка мала нахил до педагогічної роботи. Так у постанові колегії від 13.05.1966 р. “Про роботу педагогічних інститутів по залученню до навчання молоді, яка має нахил до педагогічної професії” відмічалось, що протягом вересня – листопада 1965 р. інститути затвердили конкретні заходи, направлені на забезпечення якісного прийому студентів у 1966 році. Заходи ці полягали в наступному: - викладачі педінститутів брали активну участь у проведенні олімпіад учнів старших класів та проводили роз'яснювальну роботу про педагогічну професію; - проводилась відповідна робота зі студентами, які перебували на річній педагогічній практиці в сільській місцевості, зі студентами-заочниками і випускниками педінститутів минулих років з тим, щоб “відібрати і рекомендувати на навчання в педінститути добре підготовлених учнів, які виявили нахил до роботи з дітьми і бажають навчатися в педінститутах [2, 16]”. По радіо і в пресі тривала систематична агітаційна робота по залученню кращих учнів до педагогічних інститутів. Колегією Міністерства освіти УРСР було постановлено з кожним вступником провести співбесіду, яка дала б можливість виявити його загальний розвиток та нахил до педагогічної професії; директорам шкіл провести відбір для вступу до педагогічних учбових закладів кращих випускників, які мають нахил до педагогічної професії [2, с. 17] та багато іншого. Вважаємо, що цей досвід можна використовувати і тепер, коли менше молоді вступає саме у вищі педагогічні навчальні заклади, а абітурієнти часто обирають професію вчителя несвідомо.

Наступні питання: “Чи може педпрактика вплинути на Ваше рішення (щодо майбутньої роботи в школі)?” та “Наскільки корисною, на Ваш погляд, буде педпрактика для Вас як для майбутнього спеціаліста?” були поставлені студентам перед практикою і отримані відповіді мали підтвердити, або спростувати висунуту нами гіпотезу, щодо важливого мотиваційного фактору педпрактики в остаточному виборі студентами майбутньої професії. Слід зазначити, що результати нас приємно вразили, бо аж 70% респондентів НДУ імені М. В. Гоголя і майже 50% опитаних в НПУ імені М. П. Драгоманова глибоко переконані, що педагогічна практика може суттєво вплинути на їх позитивне рішення щодо майбутньої роботи вчителем у школі. “Педагогічна практика не вплине на рішення”, – вважають 17% студентів НДУ

¹ В 1933 було запроваджено нову мережу педагогічних закладів і визначено номенклатуру профілів підготовки педагогічних кадрів. Замість інститутів соціального виховання і педагогічних інститутів професійної освіти було створено єдиний тип вищого педагогічного навчального закладу – педагогічний інститут.

імені М. В. Гоголя і майже 30% респондентів НПУ імені М. П. Драгоманова. Решта (17%) опитаних, не мають чіткої відповіді на дане питання.

Результати відповідей на питання: "Наскільки корисною, на Ваш погляд, буде педпрактика для Вас як для майбутнього спеціаліста?" розмістились наступним чином: переважна більшість (70%) всіх опитаних, студентів – майбутніх учителів іноземних мов покладали надії, що педпрактика буде корисною для них і багато в чому збагатить їх як майбутніх фахівців; 20% респондентів відмітили: "можливо, вона принесе мені якусь користь, але я не впевнена(ий)" і 15% студентів НПУ імені М. П. Драгоманова дали відповідь: "я вже працюю в школі, тому навряд чи вона буде мені корисною". Не може не радувати той факт, що 15% студентів IV курсу вже працюють учителями.

На запитання: "Як Ви думаєте, які відчуття у Вас виникнуть під час першого тижня педпрактики? Чому?" переважна більшість студентів обох вузів робили позитивні прогнози. Наведемо декілька цитат із анкет студентів: "отримаю позитивні враження і радість, бо з дітьми цікаво працювати; це буде новий і цікавий досвід та позитивні враження; отримаю позитивні враження, бо люблю свою професію ..."¹ та багато інших. Свої негативні прогнози щодо першої педагогічної практики, на якій студенти постануть повноцінними вчителями, респонденти пояснювали неготовністю, страхом, хвилюванням, не зорієнтованістю: "відчуватиму розгубленість, бо це щось нове для нас; буде трохи незвично, але хвилює тільки те, щоб порозумітись з дітьми; відчуватиму тривогу та невпевненість у своїх знаннях..."² та інше.

Як видно з результатів, проведеного анкетування та інтерв'ю – студенти обох ВНЗ покладали на неї величезні надії та сподівання, очікували отримати суттєву користь у вигляді нових знань та корисного, цікавого і незабутнього досвіду. Оскільки переважна більшість опитаних прогнозували отримання позитивних вражень та переживань в ході майбутньої педагогічної практики, це свідчить про те, що студенти чекали педагогічну практику IV курсу і були позитивно налаштовані на її проходження. Поспілкувавшись зі студентами після завершення педпрактики та провівши анкетування дізнались, що ті студенти, які залишились задоволеними організацією та проходженням педпрактики у переважній більшості або залишились в школі працювати вчителем, або планують це в майбутньому.

Відомо, що мотивація належить до суб'єктивних якостей людини, вона визначається її особистими спонуканнями, пристрастями і потребами. Отже, вчитель теж може вплинути на мотивацію хоча і опосередковано, створюючи передумови, на основі яких у студентів виникає особиста зацікавленість у роботі. Для того щоб створити умови, які б забезпечили під час педагогічної практики позитивне ставлення студентів до педагогічної професії, сприяли підвищенню або виникненню мотиву набуття професії учителя, методистам необхідно: 1) дуже уважно ставитись до підбору класних керівників та учителів-наставників, адже відомі випадки, коли вчителі своїм негативним ставленням до своєї роботи учителя, непрофесійністю сіяли в серцях практикантів сумнів, страх; 2) детально проводити аналіз уроків учителів та студентів-практикантів, залучати останніх до дискусій, відмічання цікавих моментів на уроках, помилок і пошуку шляхів їх подолання; 3) створити атмосферу довіри, заохочувати студентів до плідної співпраці з методистом.

Отже, беручи до уваги все вищезгадане, можемо наголосити на тому, що педагогічна практика IV курсу є для студентів не лише першим серйозним досвідом в професійній діяльності, але й суттєвою мотивацією до майбутньої професії вчителя. Вона є тим механізмом, який спонукає студентську молодь до оволодіння професією, продовження навчання, самовиховання та досягнення успіхів у професійній діяльності.

Використана література:

1. Збірник законодавчих та нормативних актів про освіту / упоряд. : К. Е. Жолковский, С. І. Лисенко. – К., 1994. – 336 с.
2. Збірник наказів та інструкцій Міністерства освіти Української РСР. – 1966. – № 10. – С. 15-17.

Аннотація

Сделана попытка проанализировать проблему педагогической практики, которая выступает составной частью учебного процесса; занимает особое место в формировании профессиональных качеств будущего учителя; служит для студентов хорошей мотивацией к будущей профессиональной деятельности. Проанализированы полученные результаты исследования.

Annotation

An attempt has been made to analyse the problem of teaching practice which is an important component of the learning process; it plays an important role in forming professional skills of the future teacher; it motivates students to the future profession of a teacher. It has been analysed the results of our research.

1 Цитується за даними анкетування, проведеного серед студентів НПУ імені М. П. Драгоманова та НДУ імені М. Гоголя.

2 Цитується за даними анкетування.